

ਫੌਜਦਾਰੀ ਫੁਟਕਲ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ,- ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1963 ਦਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਫੁਟਕਲ ਨੰ: 996:

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1898 ਦਾ v) ਸੈਕਸ਼ਨ 107 ਅਤੇ 151-- ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ- ਕੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੌਕਾ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ : ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੌਕਾ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 107/151 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ, ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਾ 498 ਅਤੇ 561-ਏ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ 1st ਕਲਾਸ, ਅੰਬਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 107/151 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਬਾਂਡ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 117(3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਐਚ.ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ; ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਏ.ਸੀ. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਲਈ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਇਹ ਲੰਬਿਤਦਾਰ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 107/151 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ-ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੰਬਰ 5 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਕੇ 20,000 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 35,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ 31 ਅਗਸਤ, 1963 ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ

ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬਾਵਨ ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਮੇਲਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਜਥਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਸਭਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਤਣਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ-ਬਾਂਡ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਅਤੇ ਘਟਾਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਇਹ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 107/151 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਿਰਜ਼ਾ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਬੇਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ-ਸਮਰਾਟ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਸ, ਜੇ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ:-

“ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾ 107 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਕਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੜਬੜ ਦੇ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਕੀ ਸਨ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।

ਤਰਕ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ 'ਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਾਵਨ ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਨ ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਸ੍ਰੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਵਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਜੇ ਵੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਾਸ, ਜੇ., ਮਿਰਜ਼ਾ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰ ਬੇਗ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਖਾਸ ਮੌਕਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੋਨਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ

ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਖਦਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਾ 107/151 ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਝੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ-ਬਾਂਡ ਘਟਾ ਕੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਕਰ ਦਿੰਦਾ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਹੁਣ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 561-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰ.ਐਸ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ : ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਮਲ ਕੁਮਾਰ, ਟਰਾਂਸਲੇਟਰ।